

NEVZUHUR

EDEBİYAT KÜLTÜR SANAT

TEMMUZ 2018 / SAYI : 64

SAHİBİ:

MUSTAFA AKBABA

GENEL YAYIN YÖNETMENİ:

ALİ DEMİREL

YAYIN KURULU:

BEKİR KARA
HASAN TÜLKAY
MEHMET ERÇİN

ADRES:

Atatürk Cd. 1306 Sk.
Akbaba Apt. No: 1/2 ANTALYA

TLF : 0 (242) 241 80 62 - 63

BELGEGEÇER: 0 (242) 241 41 74

www.mustafaakbaba.com

e-posta: alidemirel47@hotmail.com

ISSN : 1308 - 1403

BASIM YERİ

TUNAHAN OFSET & MATBAACILIK

Tel : 0 (242) 248 90 88

www.tunahanmatbaa.net

info@tunahanmatbaa.net

tunahanofset@gmail.com

Sinan Mh. Atatürk Cd. 1254 Sk.

Rıfat Türkcan Psj. No: 14/7

Muratpaşa / ANTALYA

YAYIN TÜRÜ :

Yerel - Süreli

İki Ayda Bir Yayınlanır

NEVZUHUR da yayımlanan yazılar
kaynak gösterilerek iktibas edilebilir.

NEVZUHUR da yayınlanan eserlere
telif hakkı ödenmez.

NEVZUHUR

Bir kültür hizmeti olup, para ile satılmaz.

NEVZUHUR da

Yayınlanan bütün yazıların sorumluluğu
yazarına aittir. Gönderilen yazıların
yayınlanması, Yayın kurulu nun
kararına bağlıdır.

NEVZUHUR Yayınlarının tamamına
www.mustafaakbaba.com adresinden
ulaşabilirsiniz.

AT GÖZLÜĞÜ İLE TARİH OKUNMAZ

MUSTAFA AKBABA

BOLVADİN

ALİ DEMİREL

ALMILA

HASAN ŞAHMARANOĞLU

NİGÂR HATUN'UN TÜRBEŞİ
ZAMANDAN DÖKÜLEN TOZLAR GİBİYDİ

ANDAÇ

PHASELİS ANTİK KENTİ FLORASI-1

PROF.DR. R.SÜLEYMAN GÖKTÜRK

ARAŞTIRMACI-YAZAR TUNCER GÜNAY İLE
YAZMAK VE DİL ÜZERİNE SOHBET

PROF. DR. NURİ TUĞLU

SONA DOĞRU

MUSTAFA AYVALI

OKUYUCU İLE SOHBET

Değerli NEVZUHUR dostları;

Yaz sıcaklarının zirveye ulaştığı bu günlerde 64. Sayımızla sizlere tekrar merhaba demenin huzurunu yaşıyoruz.

MUSTAFA AKBABA; *AT GÖZLÜĞÜYLE TARİH OKUNMAZ* başlığıyla sunduğu yazısında yakın tarihe doğru bir yolculuk yapıyor. Buyurun, yazarımızla birlikte siz de bu yolculuğa iştirak ediniz.

ALİ DEMİREL ise bu sayıda memleketi olan AFYON İli'mizin BOLVADİN İlçesi'ni sayfalarımıza taşıyor. *BOLVADİN* başlıklı yazısını ilgi ile okuyacağınızı umuyoruz.

ANTALYA-KALEİÇİ'ndeki tarihî gezintisine devam eden ANDAÇ'ın yolu bu defa NİĞÂR HATUN TÜRBESİ'ne düşüyor. *NİĞÂR HATUN'UN TÜRBESİ ZAMANDAN DÖKÜLEN TOZLAR GİBİ YDI* diyerek sizleri tarihin derinliklerine çekiyor.

Prof.Dr. R. SÜLEYMAN GÖKTÜRK'ün *PHASELİS ANTİK KENTİ FLORASI-1* üzerine hazırlamış olduğu akademik çalışmasının bir kısmını daha sayfalarımıza aktarıyoruz. Çok uzun olan bu değerli çalışmayı okuyucularımıza bu kadar da olsa tanıtmaktan dolayı mutluyuz. Şimdilik virgül koyduğumuz bu esere, sayfalarımız elverdiğince ileriki sayılarda da yer verme durumu söz konusu olabilecektir.

İlâhiyatçı Prof. Dr. NURİ TUĞLU'nun, dergimiz yazarlarından TUNCER GÜNAY ile yapmış olduğu bir çay bahçesi sohbetini; *ARAŞTIRMACI-YAZAR TUNCER GÜNAY İLE YAZMAK VE DİL ÜZERİNE BİR SOHBET* başlığı altında okuyacaksınız. Bu sohbete katılmaya siz de hazır mısınız?

Kilisli şair, değerli dostumuz HASAN ŞAHMARANOĞLU'nun yıllar önce yazmış olduğu ve 2012 yılında neşrettiği kitabına adını verdiği *ALMILA* şiirini okuyucularımıza sunuyoruz. Bilindiği üzere bu şiir şimdilerde GRUP ORHUN tarafından bestelenmiş olup müzik dünyasında ilgiyle takip edilmektedir.

Ayrıca; MUSTAFA AYVALI kardeşimiz de *SONA DOĞRU* unvanlı şiiriyle bu sayımızı renklendirmektedir.

Bir sonraki sayıda buluşmak ümidiyle hoşçakalın.

NEVZUHUR

AT GÖZLÜĞÜ İLE TARİH OKUNMAZ

Biz burada sözü merhum ATSİZ'a bırakalım.

MUSTAFA AKBABA

27 Mayıs 1960'da millî iradeye karşı yapılan askerî darbenin sonrasında, 1960-61 Eğitim ve öğretim yılı açıldığı zaman aldığımız Tarih ve Yurttaşlık Bilgisi kitaplarında darbeyi göklere çıkartan, önceki iktidarı da yerden yere vuran konuların yer aldığını gördük. Ekim ayı gibi okulların açıldığı dikkate alınırsa, dört ay gibi bir sürede kitaplar yenilenmiş ve talebenin önüne konmuştu. İmtihanalarda da bu konudan mutlaka sorular soruluyor, gençlerin beynine kazınmaya çalışılıyordu.

Rahmetli babam ilkökul öğretmeniydi. O yıllarda emeklilik hakkı doğmuş olduğu halde, aile bütçesinin sarsılmaması için mesleğe devam ediyordu. Darbeden sonra; 'Artık ben bu zihniyete hizmet etmem' diyerek emekliliğini isteyip meslektan ayrılmıştı.

Birgün babama; 'Öğretmenler imtihanlarda darbe ile ilgili sorular soruyorlar, nasıl cevap vermeliyim?' diye sordum. Babam; 'Okulunu bitirebilmen için kitabın yazdığı gibi cevap ver' demişti. Bunu söylerken yüzünde beliren teessür bugün hâlâ gözlerimin önündedir.

Okul kitaplarımızdaki sıkıntı bununla sınırlı değildi. İlkokuldan başlayarak ortaokul ve lise hayatımız boyunca, canı pahasına mücadele edip bize bu mübarek toprakları bırakan Osmanlı Padişahlarına iftira ve hakaret dolu konular okutturuyorlardı. Bazı büyüklerimiz tarafından kulağımıza üflenen sufleden dolayı biz onların 'Kızıl Sultan, Vatan satan, Hain' olmadığını biliyor ama imtihanlarda öyle söylemek ve yazmak mecburiyetinde kalıyorduk. Vebali boyunlarına olsun. Bize doğruyu gösterenlerden de Allah razı olsun.

Bu durum bende tarihe olan alâkamı da artırdı. Tahsil hayatım bittikten sonra oluşturmaya başladığım kütüphanemde, doğru tarihi öğrenebileceğim kitap ve mecmualara da yer verdim. Bunlardan bir tanesi de Hüseyin Nihâl ATSİZ'ın *TÜRK TARİHİNDE MESELELER* adını taşıyan kitaptır. (Baysan/1992-İstanbul)

"Toplumun en büyük haksızlığına uğramış tarihî şahsiyetlerinden biri, II. Abdülhamid'dir. Kendisinden önceki devirlerin ağır yükünü omuzlarında taşıyan, en güvenebileceği adamların ihânetine uğrayan ve dağılmak üzere olan içi dışı düşman dolu bir imparatorluğu 33 yıl sırf zekâ ve hakimiyeti ile ayakta tutan bu büyük pâdişâh katil, kanlı, müstebit, kızıl sultan, câhil ve korkak olarak tanıtılmış, dâima aleyhinde işleyen bu propagandanın tesiriyle de böyle tanınmış tâlîhsiz bir insandır.

Daha ilkökul sıralarında belirli bir propagandanın tesirinde kalmaya başlayarak, yaşları ilerledikçe aynı telkinler ile büyütülen nesillerin, o propagandanın yalanlarını bir gerçek gibi benimsemelerinden tabii ne olabilir?" (sayfa 81)

"Onun katil olduğu yalan, kızıl sultan olduğu iftirâdır. Avrupalıların ve Ermenilerin yakıştırdığı kızıl sultanlığı benimsemek, onların emellerine hizmet etmek olmaz mı?

Sultan Hamid, kızıl değil 'Gök Sultan' dır. Herkeste bulunması mümkün ufak tefek kusurlarını şişirip erdemlerini inkâr etmekle ne Türk tarihi, ne de Türk milleti bir şey kazanır." (sayfa 86)

(Alıntı yaptığımız, Abdülhamid Han = Gök Sultan başlıklı bu yazının ilk neşir ve tarihi: Ocak / II. Sayı, II Mayıs 1956'dır.)

Abdülhamid Han, tahttan çekilirken ittihadçılara bıraktığı memleket, üç kıtada etkisini sürdürüyor, 6 milyon km²'den ziyade toprağı bulunuyordu. Ayrılırken; "Şayet bu memleketi on yıl idare edebilirlerse, yüz yıl idare etmiş gibi sevinirler" demişti. On sene dolmadan, dokuzuncu senenin sonunda 1 milyon km²'ye düşmüş perişan bir memleket bırakmışlardı. Macerayla, hayâlî Devlet'in yönetilemeyeceğini anlamışlardı.

Abdullah Cevdet; "Padişah hakkında yüz yalan uydurdum, sonunda birine ben de inandım." diyerek Ulu Hakan'a atılan iftiraların boyutunu ikrar etmiştir.

Talât Paşa da sonraları Ali Fuad Türkgeldi'ye;

"Padişah'ın 31 Mart'la uzaktan yakından alâkası olmamıştır" diyerek itirafta bulunmuştur.

İaşe Nazırı Kara Kemal Bey; "Abdülhamid'i tahttan indirmek yerine onunla birlikte çalışabilseydik, başımıza bu felâketlerin hiçbiri gelmezdi" demiştir.

Süleyman Nazif ise;

Padişahım gelmemişken yâda biz
İşte geldik senden istimdada biz
Öldürürler başlasak feryada biz
Hasret olduk eski istibdada biz.

Dem be dem coşmakta fakr u ihtiyaç
Her ocak sönmüş ve susmuş, millet aç
Memleket matemde, öksüz taht u taç
Hasret olduk eski istibdada biz.

mısralarıyla perişan durumu resmetmiştir.

Bu pişmanlığı en üst perdeden seslendirenlerden birisi de Rıza Tevfik'dir. "Sultan Hamid'in Ruhâniyetinden İstimdat" başlığıyla kaleme aldığı;

Nerdesin, şevketli Sultan Hamid Han
Feryâdım varır mı bârîgâhına?
Ölüm uykusundan bir lâhza uyan
Şu nankör milletin bak günahına!

kıtasıyla başlayan ve;

Velâkin Sultanım Gavs-ı Ekbersin
Ahiretten bile himmet edersin
Çok çekti bu millet, murada ersin
Şefâat kıl şâhım sen bu halkına...

kıtasıyla son bulan manzumesi, bu pişmanlığın en çarpıcı delili değil midir?

Ve yine Abdülhamid Han'ın ölümü üzerine söylenen;

"Sen değil na'shın hükümdar olsa elyâktır bize
Dönsün etsin taht-ı Osmaniye tabutun cülûs."

mısraları, şüphesiz bu pişmanlığın en zirve halidir.

II.Abdülhamid Han hakkında yazdığımız şu birkaç satır, Ulu Hakan'ın ölümünün 100.yılında azîz ruhu için belki bir Fatihâ'ya vesile olur. Mekânı Cennet olsun.

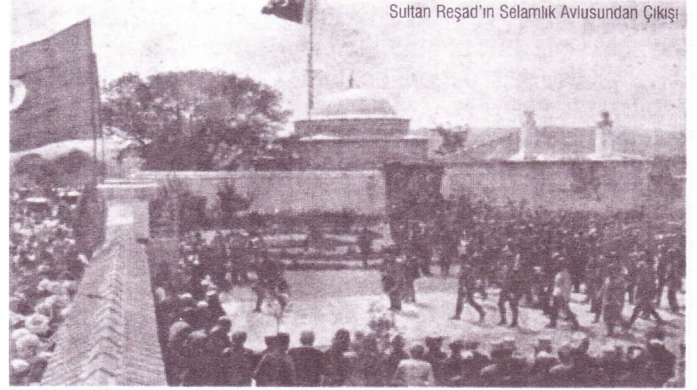
II. Abdülhamid Han'dan sonra yerine geçen kardeşi 5. Mehmed Reşad için ATSİZ: yukarıda adı zikredilen kitabın, Osmanlı Padişahları başlığı altındaki bölümünde şunları söylemektedir. (Bu yazının ilk neşir ve tarihi: Tanrıdağ / 10. Ve 11. Sayı, 10 ve 17 Temmuz 1942'dir.)

"Çok iyi kalbli, iyi huylu, babacan, vatansever bir hükümdardı. Fakat tahta geçtiği zaman ihtiyar ve hastalıklı idi. Bundan başka İttihâdcılar memlekete hâkim olmuşlar ve devleti savaşa sokmuşlardı. Bazı müdâhaleleri dışında, devlet işlerine karışmayan bu mübârek adam Balkan felâketini görmüş, fakat asıl büyük felâketi görmeden ölmüştür." (sayfa 104-105)

Saltanatı, ittihâdcıların hâkim olduğu döneme rastladığı için görevini lâıykıyla yerine getirememiştir. Hatta, ilk bayramlaşma merasiminde bazı mebusların âdet olduğu

üzere tahtın sacağını öpmeyip sadece baş eğmelerini dahi sineye çekmiştir. Rıza Tevfik, yukarıda ilk ve son dörtlüğünü verdiğimiz manzumesinin 7. Kıtasında bu hadiseye; "Saçak öpmeyenler secde ettiler /.....kûlahına" diye vurgu yapmaktadır.

Bununla beraber Sultan M. Reşad, 1911 tarihinde Arnavut isyanı kopup, hükümet büyük kuvvetle isyanı önleyemeyince, hasta haliyle 5 Haziran 1911'de İstanbul'dan Barbaros Vapuru ile yola çıkıp ilkin Selânik'e vardı, sonra trenle devam edip Üsküp, Piriştina ve Manastır'ı ziyaret etti. Kosova'da 522 sene evvel dedesinin (Murad-ı Hüdavendîgâr) zafer kazandığı sahrada, Manastırlı İsmail Hakkı Bay'ın imametinde yüzbin Arnavut ile Cuma Namazı kılarak ittihâdcıların 82 taburla yapamadığını Sultan M. Reşad bir göyde gösterisi ile sağlamış oldu.

Sultan M. Reşad'ın ölümüyle, artık savaşın neticesinin belli olduğu bir dönemde tahta oturma şanssızlığını yaşayan VI. Mehmed Vahideddin Hân için de ATSİZ, Osmanlı Padişahları başlığı altındaki bu yazısında bakın neler söylüyor:

"Osmanlı pâdişahlarının en talihsizidir. Bu yüzden kendisine hâin damgası vurulmuştur. Fakat hâin değildir, bütün Osmanlı padişahları gibi vatanseverdir. Veliahd iken

Almanya'ya gittiği zaman, batı cephesinde ateş hattı siperlerini gezmiş, herhangi bir umulmadık tehlikeye karşı başını eğmesi söylendiği zaman: 'Türk başı düşman karşısında eğilmez!' cevabını vermiştir.

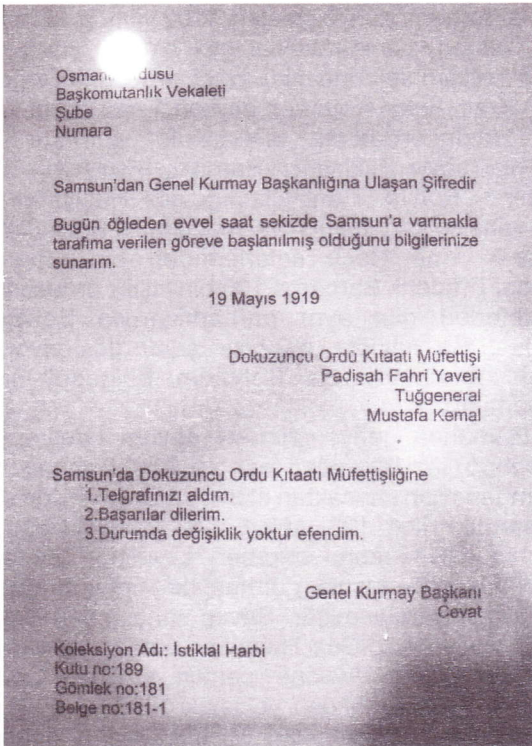
Zekî ve otoriter bir pâdişah'tı. İttihadcılardan nefret ediyordu. Fakat Talât Paşa'yı çok beğenirdi. 'Talât Paşa, o zümre ile lekelenmiş olmasaydı bu devleti kurtarabilirdik' demiştir.

Mütâreke'de, Saltanat Şûrâsı'nı toplayıp, oturumu, kısa bir konuşma ile açtıktan sonra, salonu terk ederken, yanında bulunan Veliahd Abdülmecid koluna girmeye mecbur olmuş ve gözlerinden yaşlar boşanan pâdişâh: 'Karı gibi ağlıyorum' demekten kendini alamamıştır.

Niçin İstanbul'u terk edip de Anadolu'daki millî hareketin başına geçmediği sorulabilir.

Sultan Vahideddin, bunu yapamazdı. İstanbul'u bıraktığı takdirde, düşmanlar bu şehri bir daha Türklere vermezlerdi. Şehzâdeleri de millî hareketin başına yollayamazdı. İngilizlerin, bunu bahâne ederek, kendisini atmaları ve askerî işgâl altındaki İstanbul'u siyâsî ve ebedî olarak işgal etmeleri de mümkündü. İstanbul'u ve hânedânı kurtarmak için baskılara katlanarak oturmuş ve Anadolu'da harekâta başlamaları için, güvendiği kumandanları göndermiştir. Kâzım Karabekir Paşa'yı kabul edip de bütün ümitlerin genç paşalarda olduğunu söyledikten sonra, Anadolu'ya daha kimlerin gönderilmesini tavsiye edebileceğini sormuş, Kâzım Karabekir, Mustafa Kemâl Paşa'nın adını söyleyince, bunu memnunlukla karşılamış, zaten kendi yâveri olan Mustafa Kemâl Paşa'ya büyük güveni olduğu için, onu huzuruna çağırıp konuşmuş ve Anadolu'ya gidip teşkilât kurması için kendisine 40.000 altın vermiştir. Bu paranın büyük kısmı, eskiden beri beslediği yarış atlarını satmak suretiyle elde edilmiştir. Vahideddin, iyi bir binici ve aynı zamanda da fıkıh bilgini idi.

Daha sonra millî harekete karşı takındığı tavırlar, hep, İngilizlerin baskısı ile olmuştur. Bunun hiçbir fiilî değeri olmadığını ve İngilizleri yatıştırmak için başka çâre bulamadığını, gurbet yıllarında, büyük kızı Ulviye Sultan'a söylemiştir.

Samsun, Müze Gemi'de vitrin içerisinde sergilenmekte olan belgenin fotoğrafı

Gurbet felâketine büyük bir metânetle dayanan VI. Mehmed, kendisini tahtından eden Mustafa Kemâl Paşa aleyhinde hiçbir söz söylemediği gibi söyletmemiştir de. 'Bunu ilerde tarih halledecektir!' demiştir." (sayfa 105-106)

"Cumhuriyet devrinde kurulmuş cumhuriyetçi bir bilim kurumu olan Türk Tarih Kurumu'nun yayınladığı, Sultan Vahideddin'in başkâtibi Ali Fuat Türkgeldi'nin hâtıraları olan 'Görüp İşittiklerim' adlı eser, VI. Mehmed'in tarih mahkemesinde beraat kararıdır." (sayfa 107)

Tarih yalan ve iftira kaldırmaz. Aksi halde nesiller geçmişini bilemediği için geleceğe doğru yön veremez. Bazı dürüst tarihçiler, yukarıdaki alıntılarda gördüğümüz gibi doğruları yıllar öncesinde yazdıkları halde, daha dün diyebileceğimiz bir zamana kadar okul kitaplarında görülen yalan ve iftiralarla nesiller aldatılmaya çalışıldı. Günümüzde, doğruların daha net olarak ortaya çıkmasına rağmen maalesef hâlâ o zehirin etkisinden kurtulamayanların olduğunu görmek, bu işin vahametini belirgin bir şekilde ortaya koyuyor. At gözlüğü ile tarih okunmaz. Tarih; tarafsız bir gözle ve geniş acıdan bakılarak okunur. Ecdadına alerjisi bulunan insanların, onları rahmetle anacakları yerde nefret duygularını kusmaları, cehaletlerini ve zavallılıklarını gösteren acınacak bir durumdur.

Söz buralara kadar gelmişken, yıllar önce yazdığım ama bugüne kadar hiçbir yerde neşretmediğim manzumemi okuyucularımızın takdirine sunuyorum.

MERSİYE

-Sultan VI. Mehmed Vahideddin Hân'a-

**Olsan da uzaklarda, gözden irak olsan da
Kesif sis perdeleri altında bulunsan da**

**Belirmekte gerçekler, görülmekte an be an
Kimleri paklamaz ki yıllar denen o zaman**

**Her vatanperver taşır ömrünce o duyguyu
Vatan topraklarında uyumak son uykuyu**

**Bir teselli umarsa bizlerden azîz ruhun
Ancak bir tek şey deriz, olsa da bağrımız hûn**

**Oraları mâzîde temiz kanla yıkandı
Şimdi yattığın o yer bir zamanlar vatandı.**

BOLVADİN

Ali DEMİREL

Bolvadin; İç Anadolu bölgesi ile Ege bölgesinin kesiştiği sınır kısmında, Eber Gölü'nün kuzeybatısında düz bir arazide kurulmuştur. Bolvadin'in coğrafi, kültürel ve tarihi açıdan araştırılması, incelenmesi ve bunların yazılması ile ilgili bazı çalışmalar yapılmıştır. Ancak söz konusu araştırmalar tarih olarak kısa bir zaman dilimi kıstas alınarak irdelenmiştir. Dolayısıyla bu araştırmalar; Bolvadin'i kent olarak ve de Bolvadin halkını, milli boyut içinde yeteri kadar bilgilendirici ve açıklayıcı değildir. Bu konuya geniş açıdan bakıldığında bir şeylerin eksik olduğu en azından hissedilmektedir. Burada, Bolvadin hakkındaki araştırmaları ve yazılanları küçümsediğim sanılarak yanlış anlama olmasın. Söz konusu araştırmalar elbette çok değerli üstelik oldukça ayrıntılı ama genel görünüm olarak yeterli değil kısacası bize fili göstermiyor...

Bu yazıda Bolvadin hakkında çokça ayrıntılara girmem mümkün değil, bunun için kitap yazmak gerekir. Kısaca yani özet olarak irdeleyeceğim. Bolvadin'e bakarken, bir dönemi veya 5-10 asırlık dönemi kapsayan bir bakış açısı ile bakmak, asıl olanı gözden kaçırmak olur. Şimdi, zamanı kıstas alarak günümüzden geriye doğru, adım adım gidelim:

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Bolvadin hakkında yeterli kadar bilgi var ama ben yine de Yavuz Sultan Selim Han zamanından başlamak istiyorum. Bilindiği gibi Padişah, Şah İsmail üzerine sefere çıktığında Bolvadin'den geçti. Burada sözü Haydar ÇELEBİ'YE bırakıyorum. Ordu ile birlikte sefere katılan Haydar ÇELEBİ o ünlü 'Ruzname'sini (günlüğünü) sefer boyunca kaleme almış. Konumuzu ilgilendiren bir haftalık bölümü aynen şöyle:

“ÇARŞAMBA, 10 Mayıs 1514: Eskişehir Sahrası Konağına gelindi. Burada Anadolu peşkeş çektiler. Köprüyü geçmekte hayli zahmet çekildi.

PERŞEMBE, 11 Mayıs 1514: Akçaviran Konağına gelindi. Anadolu Askeri Alay gösterdiler (geçit resmi yaptılar).

CUMA, 12 Mayıs 1514: Sultan Seyit Gazi Sahrası Konağına gelindi. Padişah Seyit Gazi türbesini ziyaret edip, sadaka dağıttı.

CUMARTESİ, 13 Mayıs 1514: Aslanlı karyesi yahut Kulapa (Kul Apa) konağına gelindi.

PAZAR, 14 Mayıs 1514: Bayat konağına gelindi. Bir silâhtarın hizmetçisi Beylik arpayı yağma ettiği için ağası ile beraber idam edildi. Çavuşbaşı Lütfü Bey azledilip yerine sağ kol ulufecileri ağası sancak beyi tayin edildi.

PAZARTESİ, 15 Mayıs 1514: Germiyan Vilayeti Bolvadin Kasabası tâbilerinden Deşlu Karyesi konağına gelindi. Burası Söğütlüdere yakınında idi.

SALI, 16 Mayıs 1514: Karit (.....) yakınında Kuruçay civarında (Selâmı Aleyh) pınarı konağına konuldu. Bolvadin köprüsü geçilirken çok zahmet çekildi.

ÇARŞAMBA, 17 Mayıs 1514: Halkalı Pınardan geçilip İsaklı Kasabası konağına gelindi. Burası Karaman Vilayetinin sur başıdır.”

Osmanlı ordusu Bolvadin'in Dişli karyesi tarafındaki Söğütlüdere mevkiinde konaklamış. Ordu ile 'Bolvadin Köprüsü' geçilirken çok zahmet çekilmiş. Kırkgöz Köprüsü; her ne kadar Türk Mitolojisinde çokluğu ifade eden Tinsel-ruhsal derinliği olan sihirli “KIRK” sözcüğünden ötürü bu şekilde adlandırılmış olsa da aslında çok daha fazla gözlü olduğu bilinmektedir. Ben 56 göz saydım ama yörede yaşayanlar 56 dan daha fazla olduğunu, zamanla bataklıkta toprak birikimi sonucu bir kısım gözün yok olduğunu ifade etmektedirler. Köprü üzerinde özellikle duruyorum çünkü bir akarsu üzerine köprü yapılırsa çok uzun-çok gözlü olmaz. Eğer çok uzun bir köprü söz konusu ise, orası genişçe sulak-bataklık, çemişgezek (camızların barındığı gezdiği yer) bir arazi olmalı. Böylesine masraflı uzun bir köprü'nün yapılmış olması oranın önemli bir yol güzergâhının geçit yeri olmasındandır. Ta eski çağlarda böyle bir köprü bir yerleşim yerinin yakınında değilse bile kısa zamanda orada bir yerleşim yeri kurulacağı, tarihi örneklerle sabittir. Buradan anlaşılan şudur ki; Bolvadin ile Kırkgöz köprüsü yaşıttır... Köprü konusuna yine döneceğiz.

Şimdi Yavuz Sultan Selim Han zamanından gerilere doğru ilerleyelim. Selçuklular zamanında Bolvadin'de Sultan Gıyaseddin tarafından 1275 yılında Mimar Bayram Emiruddin'e inşa ettirdiği Alaca Camii halen ibadethane olarak kullanılmaktadır. O devrin önemli olaylarından 'Cimrin Vakası' (Şehzade Siyavuş'un isyanı) Bolvadin Kemerkaya kasabası yakınındaki 'Yedi Kapı' mevkiinde 1278 yılında vuku bulmuştur. Selçuklu Devletinin dağılmasından sonra Bolvadin; Karamanoğulları, Germiyanogulları, Eşrefogulları ve Sahipata beyliği yönetimlerinde kaldıktan sonra, Sultan 1.

Murat Han tarafından 1362 yılında Osmanlı yönetimi altına alınmıştır... Selçuklular zamanında da Bolvadin, Devletin başı olan Sultan Gıyaseddin eliyle özel cami yaptırılacak kadar büyük bir yerleşim yeri (şehir – kent) olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Kırkgöz Köprüsü

Biraz daha geriye gidelim. 1102 yılında 160 bin kişilik Fransız, Alman, Lombardialılar gibi birleşik Haçlı ordusu, büyük bir katliam seferine çıktı. Haçlı ordusuna Doğu Roma (Bizans) Kralı Aleksı Kommen de kendi ordusuyla katılarak birleşik Haçlı ordusuna kılavuzluk yapmıştır. Kayıtlı güzergâhları şöyle; Eskişehir – Bardakçı – Kul Apa – Bolvadin – Akşehir – Konya... Anlaşılabacağı gibi Haçlıların birleşik ordusu, vahşice kan dökücü ve yıkıcılığı ile Bolvadin'den de geçmiştir... Yine Haçlı seferlerinden biri olan Alman İmparatoru Frederik Barbaros 100 bin kişilik ordusu ile diğer Haçlı seferleri gibi aynı barbarlıklarıyla Bolvadin'den geçmiştir... Bu kayıtlar da bize şunu gösteriyor; Haçlı seferleri zamanında da Bolvadin bölgesel bir kent konumundadır.

Zamanda geriye gitmeye devam edelim: Sahabi Abdülvahhap Gazi Hazretleri (asıl adı, Abdülvahhap Bin Buht) Peygamberimizin sancaktarı olan bu muhterem zat sahabe-i kiramdandır. Hicri 123, Miladi 740 yılında Doğu Roma ordusu ile savaşırken, beraber savaştığı Battal Gazi Hazretlerinin şehit oluşunu görmüş, bir süre sonra da savaş sırasında ağır yaralanmıştır. Savaş sahasından Bolvadin'e getirilen Abdülvahhap Gazi Hazretleri burada şehit olmuştur. Türbesi Bolvadin'in Avılönü semtinde Eber Gölü yolu üzerindedir... Günümüzden yaklaşık 1300 yıl önce İslam'ı yaymak üzere gazaya çıkan Müslümanların barındıkları, yaralananların tedavi için getirildikleri bölgenin merkezi şehri yine Bolvadin...

Daha da geriye gidelim. Tarihi 'KRAL YOLU' güzergâhının konumuzla ilgili bölümü şöyle:

"Hattuşaş (Boğazköy)'den başlar, Ankara yakınlarındaki Gâvur Kale'den geçer. Spalya (Sivrihisar)'dan Afyon İli sınırlarına giren Amaryum (Hisarköy)'den Bolvadin'e ait arazilere girmiş olur. Bu güzergâh şöyle devam eder; YEDİKAPI – BEDREM – SARACIK – KIŞLACIK – PAŞAKÖY – POLYBOTUM (DURAYERİ) – KAYSTER PEDİON (ÜÇHÖYÜK). Buradan itibaren, Akarçay üzerindeki köprüden geçerek Valma (Karamıkkaracaviran) üzerindeki yolu takiben Çölovası, Haydarlı, Dinar... Geriye gidildikçe Bolvadin artık 'POLYBOTUM' olarak anılmakta. Kral yolu çok eski tarihlerde de vardı. Pekiyi Bolvadin ne kadar eskiden beri bu yol üzerindeydi? Bu sorunun cevabı çok basit; Kırkgöz köprüsünün yapıldığı çağdan itibaren Bolvadin bu yol üzerindeydi... Şimdi yine köprüye döndük: Binlerce yıllık geçmiş olan söz konusu köprü'nün zaman içinde defalarca tamir ve onarıma tabi tutulduğu muhakkaktır. Köprü'nün yapılış tarihi ve kral ve hangi millet tarafından yapıldığı hakkında yalan-yanlış pek çok şey söylenmiş ve yazılmıştır. En çok da Romalıların veya Doğu Romalıların devlet olarak ve krallarının adı verilerek uydurma bilgi kirliliği doğruları yansıtmaz. Romalılar ve Doğu Romalılar (Bizans), kendileri zamanındaki, özellikle de kendilerinden önceki uygarlıklardan kalan eserlere yazılar yazarak, kabartmalarla, heykel ve benzeri kendilerine özgü imgeleri yerleştirerek sanki o eski medeniyet kendilerininmiş gibi göstermeye çalışmışlardır. Bunun örnekleri pek çok tarihi kalıntıda görülebilir. Daha önce dergide yazdığım YOROS Kalesi ile ilgili yazıda da belirttiğim gibi; kalenin surlarına ve başkaca yerlerine, sonradan yazıldığı ve yerleştirildiği çakma imgelerden bahsetmişim. Günümüzde bizim yemeklerimize bile sahip çıktıkları düşünülmünce... Daha Roma İmparatorluğu Etrüksler tarafından kurulmadan (M.Ö.753) asırlarca belki binlerce yıl öncesinde 'KIRKGÖZ' köprüsü vardı. Kesin kanıt (belge) niteliğinde olan Neşili İmparatorluğuna (Hitit) ait tabletlerde yazılanlara göre: Neşili (Hitit) Kralı H. Muşil M.Ö. 1344 yılında yani günümüzden 3362 yıl önce Arzava seferine giderken KIRKGÖZ köprüsünden geçmiş. Herhalde bu köprü hemen o gün yapılmadı... Kırkgöz Köprüsü denilince hemen akla, köprü'nün akranı - çağdaşı Bolvadin gelmeli...

Şimdi gelelim zamanla 'BOLVADİN' haline dönüşen sözcüğe: Günümüzde 'Batılılar' dediğimiz sömürgeci barbar milletler şunu yaptılar: Sümerler, Neşililer (Hititler), Plakslar (Yunan medeniyetini kuran Türkler), Etrüksler (Roma kenti ve Roma imparatorluğunu kuran Türkler), Avrupa Hun İmparatorluğu, İskitler, Kıpçaklar... Vb. Türk Devletleri ve Türk boylarından aldıkları Türkçe kelimeleri kendilerince

dillerine uyarlayarak kültürlerini zenginleştirmişlerdir. Bu konuda; Adile Ayda, Muazzez İlmiye Çığ, Aytunç Altındal, Kazım Mirşan ve Halûk Tarcan'ın çok değerli araştırmaları her şeyi açıkça ortaya koymaktadır... Bizden çalınan bütün kelimeleri burada yazmam mümkün değil. Dolayısıyla konumuzla ilgili olan, en eski öz Türkçe kelimelerden biri olan 'BOLUQ' sözcüğünü ele aldım. Tam da bu arada hemen belirtmem gereken bir husus şu: Ne yazık ki biz Türkler tarihimizi ihmal etmişiz, dilimizi de ihmal etmişiz. Bu konuda Fars dili ve kültürü, Arap dili ve kültürü ve de batılıların dilleri ve kültürlerinin etkisi altına girmiş, dilimizin ve kültürümüzün büyük bir bölümünü unutmakla kalmayıp yukarıda sözünü ettiğim ulusların kültür ve sözcüklerinin hepsini karıştırarak 'kırk yamalı bohça' haline getirmişiz. Farslar, Araplar ve özellikle de Batılılar, bizim tarihimizi yazıyorlar! Kendilerine göre bizi aşağılama hatta kadim tarihimizin bir kısmını yok saymaya varacak kadar yalan ve uydurma şeyler yazıyorlar. En acı olanı ise bizim bazı sözde tarihçilerimiz inatla bu Türk düşmanlarını kaynak olarak ele almaktalar... Neyse, bu acı ve uzun bir konu!.. BOLUQ kelimesi en eski öz Türkçe sözcüklerden biridir. Zamanla kelimenin sonundaki Q harfi düşmüş ve BOLU şekline dönüşmüş. Bu sözcük KENT – ŞEHİR anlamındadır. Tek başına yani 'BOLU' olarak kullanıldığı gibi genelde ek alarak kullanılmıştır. Bunu bilmeyen bazı tarihçilerimiz Orta Asya'daki BEŞBOLUQ (Göktürkçe harflerle yazılan bu yazı) BEŞBALIK olarak çevrilmiştir! Aslında BEŞKENT (beş şehir) dir, zamanla arkeolojik kazılarda şehir kalıntıları ortaya çıkmıştır...

Şimdi; Son 50-100 yılda yapılan araştırmalar (söz konusu araştırmacıların adını yukarıda yazmıştım) Türklerin Yaklaşık 10000 (onbin) yıl önceden hem Avrupa'ya (genelde Karadeniz'in kuzeyinden) ve Anadolu'ya (genelde Hazar Denizi'nin güneyinden) gelip yerleştikleri, buralara uygarlık getirdikleri, yerli halkın bilmediği inançlar ve bilgiler getirdikleri, devletler kurdukları BOLUQ lar (şehirler) kurdukları artık bilinen gerçeklerdir. Batılılar bu kelimeyi, diğer pek çok sözcükte olduğu gibi kendilerince, kendilerine göre kısmen değiştirerek kullanmışlardır şöyle ki: POL – POLY – POLİS – BLOK vb şekillerde kullanmışlar, kullanmaktalar... Atalarımız geçmiş onbin yıl içinde özellikle M.Ö. ki asırlarda Avrupa ve Anadolu'da bek çok BOLU kurdular. Pek çoğunun adının değiştirilmiş olacağı gerçeğini herkes anlayabilir. Kalanlardan bazıları şunlar: BOLU – GELİBOLU – HAYRABOLU – İNEBOLU – SAFRANBOLU – TİREBOLU – ASTANBOLU (İstanbul) – OFÇABOLU – YANBOLU – NİGBOLU ... İşte bu bolulardan (şehirlerden) biri de ön ek almayıp son ek alan BOLUBATUM = POLYBOTUM = BOLVADİN... Burada BOLU belli, yani şehir-kent, Batum ne ola bu da sözcüğün tam anlamı açığa kavuşmuş değil ama bu da çok eski bir Türkçe sözcük olduğu ileri sürülmekte. Batum kentini kuranlar Kıpçak Türkleridir. Karadeniz'in doğusunda yani Kafkasya'nın batısında yer alan Acarıya bölgesindeki Batum, batıdaki yer mi demek? Yoksa bataklık, sulak ve camızların gezdiği yer mi demek? Veya başka bir manası mı var bilinmiyor. Ama bilinen o ki içinde BOLUQ sözcüğü bulunan BOLUBATUM – POLYBOTUM – BOLUVADİN her halükârda Milattan Önceki asırlarda, Kırkgöz köprüsünün yapıldığı zamanlarda kurulmuş öz be öz bir Türk kentidir. Geçmiş tarihlerde Bolvadin; Romalılar, Doğu Romalılar, Persler, Araplar tarafından istilaya uğramıştır. Söz konusu istilalar nedeniyle bazı değerlerde (dini inanç esaslarında olduğu gibi) bazı değişimler – özümsemeler olmuştur. Buna karşılık Bolvadin halkının kadim kültürel değerleri dikkate alındığında; zaman zaman düşman istilalarına uğramış olsalar da Türklüklerini hep koruya gelmişlerdir... Türkler Avrupa ve Anadolu'ya yaklaşık onbin yıl önceden gelmeye – göç etmeye başlamışlardır. Söz

konusu Türk göçü hiç durmamış zaman zaman az veya çok gelişler hep sürmüştür. Son bin yıl içinde en yoğun gelişimiz Selçuklular zamanında başlamıştır. Anadolu'ya gelen Türk boyları her zaman bu topraklara daha önce gelen kardeşleriyle karşılaşmışlardır. Bolvadin ve çevresine gelen Oğuzlardan Yörük ve Türkmenler de Bolvadin halkı olan kardeşleri ile karşılaşınca; Orta Asya'da bir saygı ifadesi olarak kullanılan 'Türk Atalar' söylemine izafeten Bolvadin halkına 'Türk' demişlerdir.

Sonuç olarak: Bolubatum - Bolvadin, Anadolu'da kurulan en eski Türk Bolularından – kentlerinden biridir. Bolvadin halkı da kentin kuruluşundan beri milli benliklerini, kültürlerini ve törelerini koruyarak günümüze kadar getirmiş TÜRKLERDİR...

BU YAZININ HAZIRLANMASINDA YARARLANILAN KAYNAKLAR

'HAYDAR ÇELEBİ RUZNÂMESİ' Haz. Yavuz SENEMOĞLU, Tercüman 1001 Temel Eser.
'ANADOLU'NUN EN ESKİ ŞEHİRLERİNDEN BOLVADİN'İN TARİHİ' Muharrem BAYAR.
'BOLVADİN TARİHİ, Kurumlar-Yöneticiler-Yetiştirdiği kişiler' Muharrem BAYAR.
'AFYONKARAHİSAR KÜLTÜR SÖZLÜĞÜ' Ahmet Semih TULAY
KAZIM MİRŞAN, HALUK TARCAN, ADİLE AYDA, MUZZEZ İLMİYE ÇİĞ VEAYTUNÇ ALTINDAL'ın araştırmaları

ALMILA

HASAN ŞAHMARANOĞLU

Deyişler yayılır obaya doğru
Ozan kopuzuna vurduğu zaman
İçime yerleşir bir ince ağı
Almila önümde durduğu zaman

Almila, Almila, gönül hırsızı
Doğu Türkeli'nin şafak yıldızı
Yiğit İşbara'nın en güzel kızı
Gece ay yüzüne vurduğu zaman

Yeşil çekik gözün, servi boyun var
Güzeller içinde güzel huyun var
Sadağında okun, elde yayın var
Şen-King sana tuzak kurduğu zaman

Kutsal Ötüken'in yırtıcı parsi
Evdeşin olmaktı en büyük hırsı
Uyuz Çinlilere gereken dersi
Verdi Bozkurtları sorduğu zaman

Bin üç yüz yıl sonra gönlüme girdin
Pars'a ne verdinse bana da verdin
Beni öldürmek mi biricik derdin?
Bakışın gönlümü kırdığı zaman

Bir çamçak kımız ver, esrisin başım
Bir Türkmen oğluyum, kırk altı yaşım
Çağlar öncesine uçan bir kuşum
Hayalin gönlümü sardığı zaman...

NİGÂR HATUN'UN TÜRBESİ ZAMANDAN DÖKÜLEN TOZLAR GİBİYDİ

ANDAÇ

12. yüzyıl boyunca bir yandan Bizanslılar diğer yandan Haçlılarla savaşmak zorunda kalan Anadolu Selçukluları bu dönemde mimarlık alanında fazla eser verememiştir. Ancak en parlak dönemin yaşandığı 13. Yüzyılda, bugün birçoğu ayakta kalan ve hemen hepsi bulundukları yerin simgesi haline gelen yapılar inşa etmişlerdir. Özellikle bu yüzyılda sultanlık yapan ve şehir plancısı olarak da nitelendirilen, Anadolu Selçukluların tarihi altın devri olarak bilinen I. Alaeddin Keykubad, Antalya'da yerleşimlerin planlanması ve yapıların inşasında bizzat yol gösterici olmuştur. Bu dönemde surların tamir edilmesinin yanı sıra cami, minare, mescit, medrese, imarethane, gibi çok sayıda eser yapılmıştır.

Bunlardan birisi olan, Antalya'da Yivli Minare Külliyesi içinde uzun süreden bu yana Antalya Devlet ve Güzel Sanatlar galerisi olarak hizmet veren 762 yıllık Antalya Mevlevihânesi'nin hemen kıyısında, Selçuklu eserlerinin kalabilenlerinden biri olan Nigâr Hatun'un Türbesi yazımızın konusudur.

Abdullah Vehbi'nin kızı olan Nigâr Hatun (1450-1502-3), Fatih Sultan Mehmed'in oğlu II. Bayezid'in karısı, Şehzade Korkut ve Fatma Sultan'ın annesidir. İstanbul'da yaşayacağı debdebeli bir hayatı seçmeyip, Osmanlı Devlet Sistemi fedakârlıklar üzerine kurulduğu için burada sancaktar olan oğlu Korkut'u yalnız bırakmayıp ölene kadar yanından ayrılmamıştır. (H.908)

Hayatını vakfedip Selçuklu Sultanı yapamadığı oğlundan kısaca bahsedelim.

01/01/1467-69 yılında Amasya'da dünyaya geldiği belirtilse de kaynaklarda doğum yılı hakkında açık bir kayıt yoktur. Şehzade Korkut, İstanbul'da dedesi Fatih Sultan Mehmed'in sarayında iyi bir eğitim görmüş farsça ve Arapçayı bu eğitim sırasında öğrenmiştir. Haç maksadıyla Mısır'a gittiğinde ihram bağladığı için Harîmî mahlası almıştır. Şiire düşkünlüğünün yanında; "Gıda-i Ruh" adıyla saz icat eden bir saz yapımcısı, günümüze ulaşmış sekiz saz eseri olan bir bestekârdır. "Kitab'ül Harîmî" veya "Da'vet'ün Nefs" adında tasavvuf kitabı yazan bir mutasavvıf, "Hâfız'ül İnsan" adında Arapça akâid (inanç sistemi), "Hâll ü İşkâk-el Efkâr" adında fıkıh (İslam hukuku) kitapları yazan bir din bilginidir. Ayrıca Kur'an yazan bir hattat ve ilim ve san'at adamları ile özellikle Türk denizciliğinin gelişmesini sağlayan himaye eden, bir büyük Türk şehzadesidir. Akdeniz'deki Türk denizcilerine

yaptığı yardımlarla meşhur olmuştur. Onlara gemi ve malzeme yardımında bulunmuş, Hristiyan şövalyelerin ellerine esir düşenleri kurtarmıştır. Bilhassa Oruç ve Hızır Reislere yardım ve teşvikleri meşhurdur. Şehzade Korkut'u Kahire'de gören İbn İlyas onu orta boylu, kumral, zayıf cüsseli olarak tarif eder. Sükûnet içinde yaşamayı severdi. Ferah Şad ve Fatma Sultan adlı iki kızı, adı ve sayıları kaynaklarda belirtilmeyen, hepsi de kendisinden önce vefat eden oğulları olduğu arşivlerden anlaşılmaktadır. Oğullarından birinin 1504 de veba salgını sırasında öldüğünü Venedik arşivlerinden öğrenildiği söylenir.

Dedesinin vefatı üzerine, 11 yaşındayken, babası II. Bayezid İstanbul'a gelip tahta çıkıncaya kadar saltanata iki hafta vekâlet etmiştir. Babasının saltanat makamını devralmasından sonra bir süre daha İstanbul'da kalan ve babası ile amcası Cem Sultan arasındaki mücadeleyi takip eden Korkut 1483'de merkezi Manisa'da olan Saruhan Sancak beyliğine atandı. 1502 de Amasya Sancak beyi Ahmed'in itirazıyla, merkezi Antalya olan Teke Sancak beyliğine gönderildi ve Hamid sancağı da kendisine bağlandı. Osmanlı'nın denizcilikte gelişmesine çok katkısı olduğu kayıtlarla sabittir.

Veliahtlık meselesinin ortaya çıkması üzerine, tekrar Saruhan'a gitme isteği kabul edilmemiş. Babası ve Sadrazam Hadım Ali Paşa veliahtlık konusunda Şehzade Ahmed'den yana taraf olmaları gibi nedenlerle İstanbul'la arası açılmıştır. 1509 da Hac bahanesiyle Antalya'dan Mısır'a gitti. Mısır'da Memluk sultanı Kansu Gavri tarafından parlak bir törenle karşılanması, babasını kızdırdı. Bağışlanması sonrası 1511 de Antalya'ya tekrar döndü.

Kardeşi Selimin, babasına karşı hareketi üzerine Manisa'ya, sonrada gizlice İstanbul'a gitti. Yeniçerilerinden, padişahlık için aradığı yardımı ve desteği bulamayınca, babasının yerine tahta oturan kardeşi Yavuz Sultan Selim'in padişahlığını tanıdı, tekrar Saruhan Sancak beyliğine tayin edildi. Âlim ve bilgili şehzade Korkut daha hayatının başında politik entrikalara alet edildi. Yavuz Sultan Selim, ağabeyinin niyetini öğrenmek için, bazı devlet adamlarının ağzından yazılmış gibi gösterilen mektuplarla padişah olmak için niyeti olup olmadığı yönünde fikri ve kendilerini padişah olarak görmek istedikleri yönde yazılar yazdırdı. Şehzade Korkut'un, mektuplara padişahlık yönünde müspet cevaplar vermesi üzerine, Manisa kuşatıldı. 1513 de Bergama yakınlarında yakalanan Şehzade Korkut Bursa'ya götürülürken Emet'te Eğrigöz kasabası yakınlarında kapıcıbaşı Sinan ağa tarafından boğularak öldürüldü.

Bursa'da Atası Orhan Gazi Türbesinin yakınlarına defnedildi. Cenazesi daha sonra Muradiye Külliyesi içinde bulunan Şehzade Ahmed Türbesine nakledilmiştir.

Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail ile mücadelenin kendisi için şehzadelik sıfat ve salahiyetleri ile mümkün olamayacağını düşünerek bir an önce Osmanlı padişah tahtına geçmek ihtiyacını hissetmiş, 1512 de Osmanlı sultanı olmuştur. Yavuz Sultan Selim, malum olan meşhur kuvvetinin ve şiddetçiliğinin yanında, aynı zamanda çok hisli ve ince ruhlu bir insandı. Devletin bekası için bertaraf etmeye mecbur kaldığı abisi Şehzade Korkut'un tabutunu taşıırken şu kelimeler ağzından döküldüğü bildirilmiş. "Ey abi ne sen böyle yapaydın ne de ben bunu yapmak mecburiyetinde kalaydım" demiş ve ağlamıştır. Şehzade Korkut'un annesi Nigâr hatun da kendince oğlunun padişah olması için gayret ettiği bilinir.

Şimdi, Dr. Leyla YILMAZ'dan alıntı yaparak türbe hakkında biraz bilgi verelim.

"Türbe 1961 yılında restorasyon çalışmaları yapılmış; tüm orijinal taşlar, tekrar elden geçirilmiş ve konservasyonu yapılmıştır. Şimdi kapalı olup

kullanılmamaktadır. Bina, doğudan "İmaret Medresesi", batıdan, şimdi Güzel Sanatlar Galerisi olarak kullanılan "Mevlevihâne", kuzeyden "Zincirli Tümbesi" ve güneyden de "Yivli Minare Camisi" ile çevrili durumdaki yüksekçe bir teras üzerinde yer almaktadır. Altıgen prizmal bir külâh ile örtülüdür. Gövde ile külâh arasında, pahlı bir taş silme dolaşmaktadır. Aralarında yer yer devşirme mermer parçalarının da kullanıldığı düzgün kesme ve moloz taşlarla inşa edilmiştir.

Altıgen konstrüksiyonda, cephe genişlikleri 2.56 ile 2.64 m. arasında değişmektedir; güney cephesi hariç, diğer bütün cepheler sağır tutulmuştur. Güney cephesinin ortasında, söveleri ve basık kemeri kesme taşla örülmüş, bir kapı yer almaktadır. İki basamakla ulaşılan kapı, az bir niş şeklinde vurgulanmış dikdörtgen bir çerçeve içine alınmıştır. İçte, mekânın ortalarına gelecek şekilde, doğu-batı doğrultusunda yerleştirilmiş bir sanduka yer almaktadır. Söz konusu sanduka, sonradan yapılmış olup, Nigâr hatun'a atfedilmektedir. Binada herhangi bir süslemeye tesadüf edilmemektedir.

"Nigâr Hatun Türbesi" denilen binanın, neden bu adla anıldığı bilinmemektedir. Başta A.Tevhid olmak üzere, bazı araştırmacılar, bir vakitler, şimdi Güzel Sanatlar Galerisi olarak kullanılan "Mevlevihâne" ana eyvanına bitişik ve "Kapısı Mevlevihânenin haricinde" eyvan şeklinde doğuya açılan bir türbenin varlığından söz ederek, bu türbe içinde Nigâr Hatun'un da mezarının bulunduğunu belirtmektedirler. Nitekim, H.1234-35 tarihli (1818-1820) bir Kassam Defteri'nde de "*Hala kasabai Antalyada dahili surunda vaki mevlevihanenin sahibülhayrat velhasenat banisi ve vakıfı Sultan Korkud Alaeddin zaviyesi ve validesi türbesi demeğle maruf ve mukayyet olan zaviyei mezbure derununda kain türbei muallada medfun...fi merhumun validesi türbei şerifesinde baberat ezahan olanlar...*" kaydının yer alması, Nigâr Hatun'un mezarının, "Mevlevihâne" de bulunduğunu, hattâ mezarının bulunduğu bölümün de "*Sultan Korkud Alâeddin Validesi Türbesi*" diye bilindiğini açıkça göstermektedir. Söz konusu mezarın başucundaki şahidede "*Haza kabri'l-merhumeti'l-mağfure Nigar Hatun bindi Abdu'llah Vehbi Validetü's-sultan Korkud bin Bayezid Han*" ayaktaşıda ise "*Vukide intekaltü ila-rahmeti'llah Fi-şehri ramazani'l-mübarek min seneti semaniye ve tis'a-mi'e*" yazılı olduğu bilinmektedir. H.908/M.1502 tarihini ihtiva eden bu mezar taşı, Sultan Korkud'un annesi olan Nigâr Hatun'un mezarının, şimdi kendi adıyla anılan türbeye naklinden çok önce, "Mevlevihâne" nin vaktiyle türbe olarak kullanılan veya sonradan türbeye dönüştürülmüş olan bir bölümünde bulunduğunu ve kendisinin de buraya defnedilmiş olduğunu açıklamaktadır. Bu durum, hiç değilse, A.Tevhid'in, söz konusu mezar taşının "Mevlevihâne"de gömüldüğü 1920'li yılların ortalarına kadar, şimdi ele aldığımız türbenin Nigâr Hatun'a atfedilmeyip bugünkü adıyla anılmadığı ve anonim bir türbe olarak bilindiği anlamına gelebilir. Kanımca, türbenin bugünkü adıyla anılması, ancak "Mevlevihâne"de yapılan onarımlar sırasında, bir vakitler türbe olarak kullanılan bölümdeki mezar taşlarının boşaltılıp, bunlardan Nigâr Hatun'a ait olanının şimdiki türbeye naklinden sonra başlamış olmalıdır.

Şu halde, ele aldığımız türbe, kim için ve hangi tarihte inşa edilmiş olabilir?

Binanın kim için ve hangi tarihte inşa edildiği konusunda, elimizde ne yazık ki hiçbir veri bulunmamaktadır. Burada şimdilik şöyle bir tespit yapılabilir; Anadolu'daki altıgen prizmal gövdeli türbelerin sayısı, bilindiği üzere, pek fazla değildir. Öte yandan, mevcut örneklerin birebir benzerlikleri tartışılmalı olsa bile, bunların, 14. Yüzyıldan itibaren ve fakat esas olarak 15. Yüzyılda çoğaldığı kabul

edildiğine göre, şimdilik kaydıyla, ele aldığımız türbenin de, en erken 15. Yüzyılda yapılmış olabileceği düşünülebilir.

Türbenin konumu da, bir başka açıdan ilgi çekicidir. Etrafı, Ortaçağa ait anıtsal sayılabilecek inşaatlarla çevrili sınırlı bir arsada yer alan bina, mevcut izlerden de anlaşılıyor ki, bir vakitler, şimdi bütünüyle toprak altında kalmış bir subasman üzerinde yükseliyordu. Mevcut izlere bakılırsa, söz konusu subasmanın, bugünkü türbe binası ile, malzeme bağlamında, doğrudan bir ilişkisini kurmak güçtür. Bir başka deyişle, türbe, burada daha önce yer alan bir bina kalıntısının değerlendirilmesi suretiyle, bu kalıntının üzerine inşa edilmiş gibi görünmektedir. Diğer taraftan, bu subasman kalıntılarının, türbenin güneyinde ve hemen karşısında yer alan "Yivli Minare Camisi"nin kuzey-doğu cephesindeki, şimdi ancak bir kısmı kalabilmiş olan ve camiyle organik bir bağ oluşturduğu rahatlıkla tespit edilebilen bir duvar kalıntısıyla aynı aks üzerinde yer alıyor olması da ilgi çekicidir. Türbe ile cami arasındaki tarihî topografyanın, bir vakitler, tabii kaya oluşumlarından meydana gelmiş bir arazi yapısına sahip olduğu, bugün bile rahatlıkla tespit edilebilen bir durumdur. Hattâ, çok müdahale geçirmiş ve büyük ölçüde değişikliğe uğramış olsa da, "Yivli Minare Camisi"nin kuzey-doğu cephesindeki duvarın, kısmen bu tabii kayalıkların üzerine yapılmak suretiyle, kuzey-doğu istikametine doğru uzandığı da, kayalıklar üzerindeki harç kalıntılarının anlaşılmalıdır. Bu durumda, her iki binanın, bir vakitler, bir duvar vasıtasıyla birbiriyle bağlantılı oldukları akla geliyorsa da, şimdi, ihtiyaçlar ve yeni yapılaşmalar sonucu değişikliğe uğramış tarihî topografyada, bu olası bağlantıyı rahatlıkla tespit etmenin imkânı kalmamıştır. İleride, bu kesimde yapılacak ciddi sondaj ve araştırmaların, "Nigâr hatun Türbesi" denilen mimari muammayı bütünüyle aydınatabileceğini umut edebiliriz."

Görülüyor ki Kaleiçi'nin tarihi yapılarına baktığımızda, bilinmezler yumağı halinde ve gerekli ilgiden yoksun bulunduğu şahit oluruz. Ve de diğerlerine her dokunduğumuzda da aynı sıkıntılarla karşılaşacağımız kesin gibi görülüyor.

Kaynakça:

Bir Ortaçağ Türk Şehrinin Mimarlık ve Şehir Dokusunun Gelişimi (16. Yüzyılın Sonuna Kadar) Dr. LEYLA YILMAZ
Türk Tarihi Kurumu Basımevi- ANKARA 2002

Selçuklular Zamanında Türkiye
Prof.Dr. OSMAN TURAN Ötügen Yayınları 2004

Türkler Ansiklopedisi - Yeni Türkiye Yayınları 2014

TDV İslâm ansiklopedisi -Şehzade Korkut- Feridun Emecen

PHASELİS ANTİK KENTİ FLORASI-1

Prof.Dr. R. SÜLEYMAN GÖKTÜRK

(devam)

***Bunium ferulaceum* Sm. (incirop):**

Dallı, çıplak, dik gövdeli, 13-40 cm boyunda, çokyıllık otsu bitkiler. Taban yaprakları genişçe üçgenimsi; segmentler şeritsi. Çiçekler beyazrenkli, her şemsiyede 11-17 tane. Meyveler dikdörtgenimsi-silindirik. Ülkemizin batı kesiminde yayılış gösteren bu tür, yetişme ortamı olarak deniz seviyesinden 1800 m'ye kadar olan yüksekliklerdeki karaçam ve kızılçam ormanlarını, mısır tarlalarını ve stebi tercih eder.

Çiçeklenme zamanı ise mayıs ve haziran aylarıdır. Akd. El.

***Crithmum maritimum* L. (deniz teresi) (Fig. 5)**

Dallı, çıplak, 50 cm'ye kadar boylanabilen çok yıllık otsu bitkiler. Yapraklar etli; alt yapraklar üçgenimsi, 1-2 pinnat parçalı. Brakte ve brakteoller mevcut. Çiçekler sarımsı-yeşil renkli, her şemsiyede 10-20 tane. Meyve yumurtamsı-dikdörtgenimsi. Yetişme ortamı olarak ülkemizin sahil kenarlarındaki kayalıkları ve yamaçları tercih eden bu tür, temmuz-ekim aylarında çiçeklenir. ÇBFCB.

***Daucus guttatus* Sibth. & Sm. (benekli havuç)**

40 cm'ye kadar boylanabilen dallanmış, dik veya dik-eğik tırmanışlı tek yıllık otsu bitkiler. Yapraklar 2-pinnat parçalı; uç segmentleri dar kamamsı. Brakteoler parçalı. Petaller beyaz renkli. Meyve 2-4 mm boyunda dikenli. Mayıs-temmuz aylarında çiçeklenen bu tür, deniz seviyesinden 800 m'ye kadar olan yüksekliklerdeki sahiller, yamaçları ve tarlaları yetişme ortamı olarak tercih eder. ÇBFCB.

***Eryngium glomeratum* Lam. (top boğadikeni)**

30-60 cm boyunda, çok-gövdeli ve yoğun yapraklı çok yıllık bitkiler. Yapraklar 2-pinnatisekt parçalı; segmentler dikenli. Çiçek durumu dikdörtgenimsi. Brakte ve brakteol mevcut. Çiçekler mavimsi veya beyazımsı renkli. Meyve hemen hemen yumurtamsı. Temmuz- eylül aylarında çiçeklenen bu tür, yetişme ortamı olarak deniz seviyesinden 1600 m'ye kadar olan yüksekliklerdeki kayalık yerleri, friganayı, uçurumları ve tahrip edilmiş stebi tercih eder. ÇBFCB.

***Eryngium maritimum* L. (kum boğadikeni) (Fig. 6)**

Sağlam yapılı çok yıllık otsu bitkiler. Gövde dallı ve 20-35 cm boyunda. Taban yaprakları kalın ve derimsi, yarı dairesel ve geniş üçgenimsi dikenli uçlu. Kapitula yumurtamsı, 10-25 mm çapında. Brakte ve brakteol mevcut. Çiçekler mavimsi veya beyazımsı renkli. Meyve hemen hemen yumurtamsı. Deniz kıyısındaki kumullarda yetişen bu tür, haziran-ağustos ayında çiçeklenir. ÇBFCB.

***Ferula tingitana* L. (kaditeresi)**

2 m'ye kadar boylanabilen çok yıllık bitkiler. Taban yaprakları 4 pinnat parçalı, 30-50 x 20-45 cm boyunda, uç segment yumurtamsı. Çiçekler her şemsiyede 12-25 adet, sarı renkli. Merikarplar eliptik-dikdörtgenimsi. Ülkemizde batı ve güneybatı Anadolu'da 100 m'ye kadar olan yüksekliklerdeki kayalık yamaçları ve boş alanları yetişme ortamı olarak seçen bu tür, nisan ve mayıs ayında çiçeklenir. Akd. El.

***Lagoecia cuminoides* L. (pülüskün)**

Narin yapılı, 6-40 cm boyunda tek yıllık otsu bitkiler. Yapraklar dar dikdörtgenimsiden dar eliptiğe kadar değişen şekillerde; yaprakçıklar yumurtamsı, derin parçalı. Şemsiye küresel, 9-18 mm çapında. Petaller beyaz. Merikarp meyve yumurtamsı ve küçük beyaz tüylerle kaplı. Nisan haziran aylarında çiçeklenen bu tür, yetişme ortamı olarak deniz seviyesinden 1100 m'ye kadar olan yüksekliklerdeki yol kenarlarını, kuru tarlaları, tepeleri, meşe ve badem çalılıklarını tercih eder. Akd. El.

***Orlaya daucoides* (L.) Greuter (dilkatan)**

Eğik tırmanışlı-dik gövdeli, dallı 8-30 cm boyunda tek yıllık otsu bitkiler. Yapraklar 2(-3) pinnat parçalı. Dıştaki petaller 5-7 mm boyunda beyaz veya pembe

renkli. Meyve dikenli gibi tüylü. Nisan-haziran aylarında çiçeklenen bu tür, deniz seviyesinden 1000 m'ye kadar olan yüksekliklerdeki ormanları, çalılıkları, yamaçları ve tarlaları tercih eder. Akd. El.

Familya: Apocynaceae (Zakkumgiller)

***Cionura erecta* (L.) Griseb. (babrik)**

8 m'ye kadar boylanabilen, çok gövdeli bitkiler. Yapraklar yumurtamsı veya genişçe yumurtamsı, üst kısımda parlak yeşil, alt kısımda unsu. Korolla beyaz renkli. Folikül meyve 8 cm'ye kadar boylanır. Yetiştirme ortamı olarak deniz seviyesinden 1400 m'ye kadar olan yüksekliklerdeki kireç taşlı kayalıkları, tarlalar, nehir yatakları, plajları ve nemli yerleri tercih eder. Çiçeklenme zamanı ise nisan-eylül aylarıdır. Akd. El.

Fig. 6. *Eryngium maritimum*

88 R. Süleyman GÖKTÜRK

***Nerium oleander* L. (zakkum)**

6 m'ye kadar boylanabilen çalılar. Yapraklar 3'lü halkasal dizilişli, dar eliptik-mızraksı. Kaliks 5-7 mm boyunda. Korolla pembe, kırmızı veya beyaz renkli. Folikül meyve 10-18 cm boyunda. Yetiştirme ortamı olarak 800 m'ye kadar olan yüksekliklerdeki ırmak kenarlarını ve kuru nehir yataklarını tercih eder. Çiçeklenme zamanı ise nisan-eylül aylarıdır. ÇBFCB.

Familya: Araliaceae (Sarmaşıkgiller)

***Hedera helix* L. (Duvar sarmaşığı)**

30 m'ye kadar boylanabilen, odunlu, tırmanıcı veya sürünücü çok yıllık bitkiler. Yapraklar basit, saplı, eliptikten elsi lopluya kadar değişen şekillerde. Petaller 3-5 mm boyunda, yeşilimsi. Üzümsü meyve sarı veya mavimsi-siyah. Ağaçlara tırmanan veya toprak üzerinde sürünücü olan bu tür, ağustos-eylül aylarında çiçeklenir. ÇBFCB.

Familya: Aristolochiaceae (Lohusaotugiller)

***Aristolochia lycica* Davis & M.S. Khan (kargakavuğu) (Antalya endemiği) (Fig. 7)**

10-40 cm boyunda, basit veya dallı, zikzaklı gövdeli çok yıllık otsu bitkiler. Yapraklar şeritsimzraksı veya dar üçgenimsi. Periyant dış kısmında koyu mor morumsu renkli; tüp U şeklinde, dudaklar yumurtamsı-dikdörtgenimsi. Meyve kapsül. Antalya iline özgü olan bu tür, 800-1300 m'ler arasındaki tarlalarda ve kireçtaşlı kayalıklarda yetişir. Çiçeklenme zamanı ise nisan ayıdır. Akd. El.

Familya: Asteraceae (Papatyagiller)

***Anthemis ammophila* Boiss. & Heldr. (kum papatyası) (Antalya endemiği) (Fig. 8)**

Kalkık uçlu veya dik duruşlu tek yıllık otlar. Yapraklar dikdörtgenimsi, 2-pinnatisekt parçalı. Dils çiçekler beyaz renkli, tüpsü çiçekler sarı renkli. Aken meyveler oluklu ve mor renkli. Antalya iline özgü olan bu papatya türü, nisan ve mayıs aylarında çiçeklenir. Yetiştirme ortamı olarak deniz kıyısındaki kumulları tercih eder. Akd. El.

***Asteriscus spinosus* (L.) Sch.Bip. (dikenotu)**

60 cm'ye kadar boylanabilen tek yıllık otlar. Yapraklar basit, dikdörtgenimsi veya ters mızraksı. Çiçekler sarı renkli. Aken meyve basık tüylü. Bu tür, yetiştirme ortamı olarak deniz seviyesinden başlayarak 250 m'ye kadar olan yüksekliklerdeki yol kenarlarını, kayalık yerleri ve kireç taşı kayalıklarını tercih eder. Nisan-ağustos aylarında çiçeklenir. Akd. El.

***Bellis annua* L. (akbubeğlik)**

10 cm'ye kadar boylanabilen, dik veya kalkık uçlu tek yıllık otlar. Yapraklar kaşık. Dils çiçekler beyaz renkli, tüpsü çiçekler sarı renkli. Aken meyveler uç kısımda tüylü. Şubat-mayıs aylarında çiçeklenen bu akbubeğlik, yetiştirme ortamı olarak deniz seviyesinden 300 m'ye kadar olan yüksekliklerdeki nemli yerleri tercih eder. Akd. El.

***Bellis perennis* L. (koyungözü, çayır kasımpatı)**

Çok yıllık, çoğunlukla gövdesiz otlar. Yapraklar kaşık şeklinde. Dils çiçekler beyaz veya pembe, tüpsü çiçekler sarı renkli. Akenler ters yumurta biçimli ve seyrek tüylü. Yetiştirme ortamı olarak deniz seviyesinden 2000 m'ye kadar olan orman altındaki nemli yerleri tercih eden bu tür martağustos aylarında çiçeklenir. Avr.-Sib. El.

***Calendula arvensis* L. (portakal nergisi)**

Dik veya yayılıcı çok yıllık otlar. Gövde genellikle çok dallı, 15-25 cm boyunda. Yapraklar dikdörtgensel veya ters yumurtamsı. Dils çiçekler sarı veya turuncu, tüpsü çiçekler sarı, kahverengi veya menekşe-mor renkli. Meyve aken. Çok geniş bir yayılış alanına sahip olan bu tür, yetiştirme ortamı olarak deniz seviyesinden 2000 m'ye kadar olan kültür tarlaları, yol kenarı, kayalık yerleri tercih etmektedir. ÇBFCB.

***Carlina corymbosa* L. (kırkbaş dikenli)**

Tüylü çok yıllık otlar. Gövde dik, yükselici, basit veya dallı, 22-60 cm boyunda. Yapraklar mızraksı, dikdörtgenimsi-mızraksı. Dıştaki fillarilerin uçları dikenli. İçteki fillariler parlak sarı renkli. Çiçekler sarı renkli. Aken meyve basık tüylü. Bilim dünyasına İtalya'dan tanıtılan bu tür, ülkemiz dışında güney Avrupa ve batı Suriye'de yayılış göstermektedir. Yetiştirme ortamı olarak 10-1450 m'ler arasındaki kızılçam ormanlarını, kuru tepeleri ve tarlaları tercih eder. Bu bitkinin çiçeklenme zamanı ise temmuz-eylül aylarıdır. Akd. El.

***Carthamus dentatus* (Forssk.) Vahl (kınadikenli)**

100 cm'ye kadar boylanabilen çok yıllık otlar. Yapraklar yumurtamsı-keskin sivri uçlu, gövdeyi

sarıcı, uçları dikenli. Çiçekler mor-pembe renkli. Aken meyve tüysüz. Bu tür, yetiştirme ortamı olarak deniz seviyesinden 1250 m'ye kadar olan yüksekliklerdeki, stebi, kuru kalkerli toprakları ve nehir yataklarını tercih eder ve temmuz-ağustos aylarında çiçeklenir. ÇBFCB.

***Centaurea aegialophila* Boiss. & Heldr. ex Boiss. (kum deligözü) (Fig. 9)**

Basit veya birkaç dallı çok yıllık otlar. Yapraklar tüylü, lirat parçalı. Apendaj dar ve zarımsı. Çiçekler pembe (içtekiler beyaz) renkli. Aken meyve yoğun tüylü. Bu kum deligözü sahil kenarlarındaki kumullarda yetişir ve nisan-mayıs aylarında çiçeklenir. Bu tür, ülkemiz dışında Girit ve Kıbrıs'ta yayılış göstermektedir. Akd. El.

***Centaurea dichroa* Boiss. & Heldr. (alabaş) (Türkiye endemiği)**

Tabanda odunsu, çok yıllık bitkiler. Yapraklar beyaz-keçemsi tüylü, pinnat veya lirat parçalı. Çiçekler sarı renkli, anter tüpü pembe-menekşe renkli. Meyve aken. Mayıs ayında çiçeklenen bu tür, ülkemize özgü olup sadece Antalya ve Muğla illerinde yayılış gösterir. Yetiştirme ortamı olarak kızılçam ormanı ve makilik alanları tercih eder. Akd. El.

Fig. 9. *Centaurea aegialophila*

90 R. Süleyman GÖKTÜRK

***Centaurea iberica* Trev. ex Sprengel (deligözdikeni)**

Tek veya iki yıllık bitkiler. Gövde tabanda dallı, 20-100 cm boyunda. Yapraklar seyrek tüylü, pinnatifid veya pinnatisekt parçalı. Çiçekler soluk pembe renkli. Aken meyve 3-4 mm boyunda.

Ülkemizin hemen hemen tüm bölgelerinde yetişen bu tür, ülkemiz dışında ise Balkanlar, Kırım ve güney-batı ve orta Asya'da yetişmektedir. Çiçeklenme zamanı haziran-ağustos aylarında olan bu tür yetişme ortamı olarak deniz seviyesinden başlayarak 2300 m'ye kadar olan tarlaları, yol kenarlarını ve nemli alanları tercih eder. ÇBFCB.

***Centaurea wagenitzii* Hub.-Mor. (adrasan düğmesi) (Olimpos-Beydağları Milli Parkı endemiği) (Fig. 10)**

Çok sayıda 5-15 cm boyunda basit gövdeye sahip, tabanda odunlu çok yıllık bitkiler. Yapraklar ilk önce beyaz keçemsi tüylü, sonra çıplak; taban yaprakları pinnatifidten lyrat parçalıya kadar değişir; orta ve üst yapraklar basit, şeritsi. İnvolukrum yumurtamsı-dikdörtgenimsi. Apendaj hyalin, ortada kahve renkli şeritli, düzensiz saçaklı ve 2-4 mm boyunda narin bir diken ile sonlanır. Çiçekler sülfür sarısı renkli ve anter tüpü gül-mor renkli. Olimpos-Beydağları Milli Parkına özgü olan bu tür, mayıs ayında çiçeklenir. Yetişme ortamı olarak ise yaklaşık 50 m'ler civarındaki makilikleri tercih eder. Akd. El.

***Cichorium intybus* L. (hindiba)**

Çok yıllık tüylü veya çıplak bitkiler. Gövde 100 cm boyunda. Alt yapraklar saplı, ters mızraksı. Gövde yaprakları alt yapraklara benzer fakat sapsız. Çiçekler gök mavi renkli. Aken meyve ters yumurtamsı, çıplak. Ülkemiz dışında, Avrupa'da, batı Asya'da ve kuzey Avrupa'da yayılış gösterir. Yetişme ortamı olarak deniz seviyesinden başlayarak 3050 m'ye kadar olan kültür tarlaları ve nemli alanları tercih eder. ÇBFCB.

***Conyza bonariensis* (L.) Cronquist (çakalotu)**

İlk önce basit daha sonra dallı gövdeye sahip olan tek yıllık otlar. Gövde 60 cm'ye kadar boylanabilir. Alt yapraklar ters mızraksı. Dıştaki çiçekler beyaz, içtekiler ise sarı renkli. Aken meyve dikdörtgenimsi-eliptik. Mayıs-ekim aylarında çiçeklenen bu bitki, yetişme ortamı olarak deniz seviyesinden başlayarak 1070 m'ye kadar olan kuru alanları ve nemli yerleri tercih eder. ÇBFCB.

***Echinops onopordum* P. H. Davis (öd diken) (Antalya endemiği) (Fig. 11a-b)**

Dik gövdeli, basit veya az dallanmış çok yıllık bitkiler. Alt yapraklar kısa saplı, 50 cm boyunda. Gövde yaprakları sapsız, gövdeyi sarıcı. Kafalar yaklaşık 5 cm çapında. Çiçekler beyaz renkli. Aken meyve 9 mm boyunda. Antalya iline özgü olan bu tür, yetişme ortamı olarak, 50-450 m'ler arasındaki, kireç taşlı kayalık yamaçlarda yetişmektedir. Çiçeklenme zamanı ise mayıs-haziran aylarıdır. Akd. El.

***Echinops spinosissimus* Turra. subsp. *bithynicus* (Boiss.) Greuter (kırpibaşı)**

2 m'ye kadar boylanabilen çok yıllık bitkiler. Gövde sağlam yapılı, çok dallı. Yapraklar dikdörtgenimsi mızraksıdan dikdörtgenimsiye kadar değişen şekillerde, 2-3 pinnatisekt parçalı. Kafalar 10 cm çapına kadar çıkar. Çiçekler mavi, soluk mavi veya beyazımsı renkli. Aken meyve 7-9 mm boyunda. Ülkemiz dışında Yunanistan, Girit ve Sicilya'da yayılış gösteren bu alt tür, haziran-ağustos aylarında

çiçeklenir. Bu alt tür, yetişme ortamı olarak deniz kıyısındaki kayalıkları, yol kenarlarını ve makilik alanları tercih eder. Ir.-Tur. El.

***Helichrysum pamphylicum* P. H. Davis & Kupicha (beyazkurna) (Türkiye endemiği)**

Beyaz-keçemsi tüylü, çok yıllık bitkiler. Gövde dik, dallanmamış 15-60 cm boyunda. Yapraklar şeritsi- ters mızraksı. Çiçekler kar-beyaz. Aken meyve silindirik. Ülkemize özgü olan bu beyazkurna, mayıs-ağustos aylarında çiçeklenir. Yetişme ortamı olarak 20-910 m'ler arasındaki kızılçam ormanlarını ve kireç taşı kayalıklarını tercih eder. Akd. El.

***Helichrysum stoechas* (L.) Moench subsp. *barrelieri* (Ten.) Nyman (kudama)**

50 cm'ye kadar boylanabilen çalimsı bitkiler. Gövde alt kısımda çok dallı. Yapraklar darca şeritsi. Kapitula yumurtamsı. Fillariler sarı renkli. Aken meyve silindirik. Ülkemiz dışında İtalya, Balkanlar, Kıbrıs, Lübnan ve kuzey-batı Afrika'da yayılış gösteren bu alt tür, mart-haziran aylarında çiçeklenir. Yetişme ortamı olarak deniz seviyesinden başlayarak 700 m'ye kadar olan kireç taşı makiliklerinde, kızılçam ormanlarında ve kireçli tepelerde yetişmektedir. ÇBFCB

ARAŞTIRMACI-YAZAR TUNCER GÜNAY İLE YAZMAK VE DİL ÜZERİNE SOHBET

Prof Dr. NURİ TUĞLU

(Dergimiz "Nevzuhur" adına İlahiyat Profesörü Nuri TUĞLU'nun Tuncer Günay ile "Yazmak ve Dil Meselesi" üzerine yaptığı bir çay bahçesi sohbeti)

-Nuri TUĞLU: Sayın GÜNAY, bize niçin yazdığınızı ve yazmanın nasıl bir şey olduğunu biraz açıklayabilir misiniz?

-Tuncer GÜNAY: Güzel bir soru. Ben bir yazıya başlamadan önce zaten yazacağım konu belli olmuştur. Niçin bu konuyu yazacağımı düşünmüş ve yazının amacını belirlememle birlikte zaten omurgasını aşağı yukarı belirlemiştir. Yazı yazma eylemine başlama anımı bir ağacın çiçek açmasına benzetirim. Bir kadının doğumunu düşünün mesela. Kadın doğum sancıları çeker. Sancının sonunda doğum olur. Müjde... Çocuk doğmuştur. Benim daha doğrusu bütün yazarların yazacakları da öyledir. İnsanın devamlılığı, diğer bütün canlıların devamlılığı bir olgu, bir doğa işleyişidir. Duyguların, düşüncelerin devamlılığı da bir ihtiyaç ve olgudur. Pekiyi, duygularımızın ve düşüncelerimizin devamlılığını ne sağlıyor? Tabii ki yazı sağlıyor. Yazarlar yazılarıyla bu devamlılığı sağlamaya devam ediyorlar. Yazarların en önemli rolü de budur. Ben de kalemimle duygu ve düşüncelerimi kâğıda aktararak kendime göre kendi çapımda bu devamlılığa mütevacı bir katkıda bulunuyorum.

-Nuri TUĞLU: Edebiyatın iki alanında da kitaplarınız var. Şiir ve roman yazıyorsunuz. Bir edebiyat emekçisi olarak yazının başka işlevleri de vardır diyebilir misiniz?

-Tuncer GÜNAY: Hiç tereddütsüz olarak diyebilirim. Eski uygarlıkları, düşünelim, mesela Mısır'ı... Onların medeniyetinden bize bol miktarda papirüsler, hiyeroglif yazıtlar yani yazılı materyaller kalmıştır. Paleolitik, neolitik

kültürlerinden elimizde çanak-çömlek kırığından başka ne var? Onlar hakkında tahmini ve afakî bilgilerden başka ne biliyoruz? Fazla bir şey bilemiyoruz aslında. Niçin? Çünkü yazıları, yazılı metin veya edebiyatları yoktu. Ama Mısır'ı, Sümer'leri, Bizans'ı, Elam'ları, Asur'u, eski Yunan'ı iyi biliyoruz. Yazı ve yazılı eserleri sayesinde biliyoruz. Yazının bir rolü de budur işte. Kültürleri, bilgileri ve birikimleri çağlar ötesine taşır. Ben vakti gelince her insan gibi bu dünyadan ayrılacağım ama yazılarım, kitaplarım sayesinde belki de bana ait bir cümle, bir fikir, bir teori ya da ismim 150-200 belki de 1000 yıl sonra da anılacaktır.

-Nuri TUĞLU: Bir yazar olarak geçtiğimiz yüzyıl ve henüz başlarında olduğumuz 21. Yüzyıla ilişkin olarak neler söyleyebilirsiniz?

-Tuncer GÜNAY: Yirminci yüzyıl, bana göre siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik yönden çözülemeyen, çözümlenemeyen birçok mesele bırakmıştır. Bunların çözümünde yazarlara da çok görev düşüyor. 21. Yüzyılı da bunlarla boğuşarak geçirmemeliyiz. Bir yazar olarak tabîî ki aldığım eğitim ve öğretimin, ihtisaslaştığım alanların bana verdiği hürer ve donanıma göre, bunların çözümüne, çözümlenmesine kafamı yormakla ve kalemimi buna hasretmekle mesûl olduğumu düşünüyorum. Kalemimi de birikimimi de edebiyatı da bu amaçla kullanıyorum. Yazma programım içinde 20. Yüzyıldan kalan pek çok çözümlenmemiş konu var. Bunlar Avrupalı milletler için Ortadoğu veya Asya milletleri için birbirinden farklıdır. Şurası önemli bir tespittir. Avrupalı milletler, kültür değişmelerinin öldürücü fırtınaları altında yolunmuş ekin tarlasına, savrulmuş ve dağılmış harman yerine dönmediler. Onların sorunları; makinenin hayatlarına bu kadar çok, denetimsiz ve başıboş bir şekilde girmesi, tüketim çılgınlığının azgınlaşarak tüm fertleri önüne katıp sürüklemesi, maddeciliğin, maddî isteklerin ve tüketim çılgınlığının kolektif ve bireysel ruhsal dengeleri bozması, bilişim, dijital-siber akıllı telefonlar, robotlar ve sürekli gelişen ileri teknoloji altında kaybolup bireysel özgürlüklerini kaybetmiş olmalarıdır. Ortadoğu ülkeleri, İslâm coğrafyası ve tabîî ki en başta Türkiye, kültür değişmelerinin kavurucu, yozlaştırıcı, toplumu dağıtıcı ve kurutucu olumsuz etkilerini yaşıyor. Lâle Devri'nden beri sürdürdüğümüz, Batılılaşma, Batı gibi olma, Avrupa ailesine girme mücadelemiz aslında temelinde kendi kültürümüzün üstüne Batı'nın değerlerini ve kültürünü geçirmeye çalışma çabasından başka bir şey değildir. Bir bilginin ifadesiyle Bizim Batılılaşma maceramız "Doğu'ya giden bir tren vagonunun içinde batıya doğru koşmaya çalışan insanların gayretlerine" benziyor. O sebeple de çok acıklı, çok hüznü ve zavalıca bir çabadır ki boşa çıkan sonuçlarını da görüyoruz. Ülkemizde yazarlara, kalem erbâbına yüklenen görev daha ağırdır. Nedir bu görev?

Yabancılaşmaya Direnmek'tir. Bu topraklardan çıkan, bu toprakların havasından, suyundan, aşından istifade eden herkes gibi yazarlar da yabancılaşmanın etkilerini silmeye çalışmalıdır. Bana göre bu sadece 20. yüzyıldan değil ta 19. yüzyıldan gelen dev ve ciddi bir derttir. III. Selim, II. Mahmut, Tanzimat, Islahat, Meşrutiyet başlıklı yakın tarih yenileşme ve Batılılaşma meselelerine burada girersek çok uzun sürer. Muhtevası yabancılaşmaya karşı olan, uygarlığımızdan beslenen, Türk milletinin yürek sesini kalb ölçme aleti gibi alan düşünceye millî düşünce diyoruz. Bir millî ve milliyetçi yazar olarak içinde bulunduğumuz kötü ve olumsuz şartları düzeltmek için, yabancılaşmaya direnmek için öz ve millî kaynaklarımıza dönmek gerektiğine inanıyorum.

-Nuri TUĞLU: *Romanlarınızı okuduğumda oldukça akıcı ve dengeli, zengin bir ifade gücüne sahip bir dil kullandığınızı gördüm. Dil sizin için ne anlam taşıyor?*

-Tuncer GÜNAY: Güzel bir konuya giriyoruz. Millet olarak son 30 yıldır çok ama çok kötü konuşuyoruz. Bu hepimiz için mühim bir mesele. Edebiyatla iştiğal eden ve işleri güzel dil kullanmak olması gereken kimi yazarlarımız bile çok kötü yazıyor ve konuşuyorlar. Meselâ çok ihtiyaç varmış gibi birisi "**öngörü**" diye bir kelime uydurdu. Şimdi her cümlemin fiili, sıfatı yerine kullanılıyor. "Yağmur yağacağını öngördü." diyor adam. Yani tahmin etti diyecek. Ya da "Öngörünüz yanlış olabilir." Diyor. Yani fikriniz yanlış olabilir diyecek. Bu her yere dolgu malzemesi gibi, özensizce kondurulan yapışkan ve çirkin kelime yüzünden çok aktif olarak kullandığımız en az 70 fil kelimesi ve bir o kadar da sıfat konuşma hatta yazma dilimizden uçtu gitti. Kısa bir süre sonra da bunların tamamen "**Öngörü**" kelimesiyle karşılanması kemikleşeceği için de şiirlerimizi, edebiyatımızı, belagatimizi zenginleştiren bu yaşayan değerli ve çok faydalı kelimeler unutulup gidecektir. Zaten iyice sefilleşen ve fakirleşen konuşma ve yazma dilimiz biraz daha kuruyacaktır. Gerçekten çok kötü konuşan, derdini, fikrini, meramını kelimelerle ifade edemez, anlatamaz hale düşen bir millet olduk. Benim için dil meselesi en temel "millî davâ" mızdır. Dilimize çok önem veriyorum. İnternette ve uydurukça mevzilerinden mancınıklanarak dilimize sokulan içeriksiz, sığ ve estetikten mahrum yapay kelimelere ve bunlarla yapılan konuşmalara ve edebiyat çabalarına şiddetle karşıyım. En azından ben kalemimi bu uyduruk ve istilacı virüslere bulaştırmadan yoluma devam edeceğim. Kötü üsluplu, hakiki bir dil hassasiyeti olmayan yazar-çizer takımının haksız şöhretleri kısır, şahsiyetsiz, tatsız, renksiz bir dil kitaplar, gazeteler, radyo ve televizyon vasıtasıyla halkın dimağlarına pompalanıp duruyor. Ortaya çıkan çorak dil, ayrıntıları aksettirmekten uzak, estetiksiz, kaba ve hantal bir ifadeye sahip bir ilkellik ve başıboşluk içinde. Yunus Emre'nin, Nedim'in, Yahya Kemal'in, Akif'in, Necip Fazıl'ın, Nihal Atsız'ın kemikleri sızlamaktadır şimdi. Koskoca bir hazinenin tek sahibi olan hovarda ve müsrif bir mirasçıdan farksız bir tüketme histerisi ve aymazlığı içindeyiz. Televizyon dizilerinden duyduğumuz salakça bir espriyi duyar duymaz konuşma ve yazma dilimize ekliyor, ses, ahenk, yapı ve ifade gücü yönünden mükemmel olan bin yıllık kelimelerin yerine koyuyoruz. Düşünün ki, televizyonda bir sunucu hanım, milyonlarca seyirciye karşı "Oha falan oldum yani..." diyebiliyor. Sonra da bu argodan bile fena ve müstehcen ifade, şaşırdım, ürperdim, hayret ettim ifadelerinin yerini alabiliyor. Kötücül diyor adam... Nedir bu kötücül? Fena diyecek yani. Yahu "Fena" gibi canlı, diri, köklü ve asil bir kelime sana neden yetmiyor da yerine bu zorlama, uyduruk ve estetiği olmayan kelimeyi sokuşturuyorsun? Kimin, niçin ihtiyaç duyarak uydurduğu belli olmayan şu her türlü güzellikten mahrum olan "öngörü" kelimesinin her cümlemin ortasına ya da sonuna konmaya başlaması gibi. Lansman

diyor afişlerdeki ilânlarda... Yeni konutlar lansman nedeniyle ucuz satılıyor diyor. Nedir lansman yahu? Dilimizde var mı böyle bir kelime? Şuna tanıtım desene be gafil adam. Tanıtım sebebi ile desene. Lansmanı niye sokuyorsun dilimize? İnovasyon nedir, konsept nedir? Bir yazar olarak dildeki yozlaşmaya, yavanlaşmaya ve sıradanlaşmaya direnmeye çalışıyorum. Ancak bazı kelimeler dilimize öyle yerleşti, kulağıma öyle tabii gelmeye başladı ki ne kadar dikkat etsek de istemeden ağızımızdan çıkıyor. Şu sohbetimizde bile az da olsa sonu "sel-sal" ile kısırlaşmış veya "sorun" vs.. gibi köksüz kelimeleri kullandığımı farkındayım. Durum böyle de olsa, iyi yazabilmek için çok geniş yelpazeden, bol ve güzel kitapları ve yazarları okumaya çalışıyorum.

-Nuri TUĞLU: Kütüphanenizde ne kadar kitap var diye sorsak...

-Tuncer GÜNAY: Tabii ki... Takriben 4.000 kitabım var ama elimden çıkardıklarımı da göz önüne alacak olursak, hayatım boyunca elimden 20.000 kitap geçmiştir ve bunların en az 3.000 adetini de okumuşumdur. Kütüphanem evimin değerli ve en kısıklı kısmıdır. Okuyamaz hale gelene kadar okuyacağım. Kuşkusuz yeni kitaplar da kütüphaneme girmeye devam edecektir.

-Nuri TUĞLU? Sorularımıza sabırla cevap verdiğiniz için, Nevzuhur adına size teşekkür ediyorum.

-Tuncer GÜNAY- Nevzuhur yayın ilkeleri olan, dil davasına önem veren, millî kültür davamıza bağlı istikrarlı bir edebiyat ve kültür dergisi. 2008 yılı Ocak ayından itibaren iki ayda bir aksamadan neşredilen bu dergiyi üç yıldır hiçbir sayıyı kaçırmadan okuyorum. Nevzuhur adına sorularınıza cevap vermekten ben de mutlu oldum. Çok sağolun.

Prof. Dr. Nuri TUĞLU, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi-İlahiyat Fakültesi'nde öğretim görevlisi olup yayınlanmış çok sayıda bilimsel makalesi ve kitabı vardır.

Yazarımız Tuncer GÜNAY "Onur Ödülü'nü Kepez Belediye Başkanı Hakan Tütüncü'den aldıktan sonra bir teşekkür konuşması yaparken...

SONA DOĞRU

MUSTAFA AYVALI

Küskün biten günün akşamında
Dışarıda kar,
Her saçın telinde buz,
Her kirpikte çiy taneleri,
Ve dilde
Güftesi yarım kalan şarkılar.

Günle kar tanelerinin cengi var havada.
Burası gurbet!
Gurbet ki ücrada bir ada.
Beş kalenin burcunda
Tipi var.

Yükleniyor her cepheye
Zamanın yedi ceddimi
İskalamayan silahları,
Ne çok enkaz.
Yedisinde başlayan savaşa
Kaç düş kurban edildi.
Yetmişinde bile kaç heves yaşar.
Her merhalesi niyaz.

Dışarıda kar.
Öpüyor mermerleri
Toprağın buğusu.
Servilerin nefes verdiği
Kar altında bir mezar.
Toprak hava su.
İçmek vardı yârin ummanından
Bir yudum bengisu.

4. AHMET HAMDİ TANPINAR EDEBİYAT YARIŞMASI ONUR ÖDÜLÜ YAZARIMIZ TUNCER GÜNAY'A VERİLDİ.

Kepez Belediyesi tarafından her yıl tekrarlanan ve bu yıl dördüncüsü yapılan Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Yarışmasında "Onur Ödülü" dergimiz yazarlarından Tuncer Günay'a verildi.

Kepez Kaymakamı Hamdullah Suphi Özgödek, Kepez Belediye Başkanı Hakan Tütüncü ve ilçe bürokratlarının yanı sıra yerel-ulusal basın mensuplarının ve kalabalık bir seyirci topluluğunun katıldığı ödül töreni, 25 Mayıs 2018'de, Kepez'deki Erdem Beyazıt Kültür Merkezi'nde yapıldı.

Kendisini tebrik eder başarılarının devamını dileriz.

NEVZUHUR

ANTALYA ENDEMİK VE NADİR ÇİÇEKLERİ

Cyanus bourgaei: Kel gökbaş

-Antalya Endemiği-

Cyanus, önceleri Centaurea cinsi içerisinde değerlendirilen bazı taksonların, üzerinde gerçekleştirilen taksonomik çalışma sonuçlarına göre ayrı bir kategoride değerlendirilmesiyle ülkemizde yaklaşık 16 türle temsil edilen bir cinstir (Uysal, 2012). Kel gökbaşa ait ilk örnekler 1860 yılında Fransız bitki toplayıcısı Eugene Bourgeau (1813-1877) tarafından Elmalı'nın dağlık ve yüksek kesimlerinden toplanmıştır. İlimize endemik olan bu türün bilimsel adı toplayıcısının adına izafeten verilmiştir. Bourgeau, ülkemizde Elmalı ve Bayburt'tan bitki örnekleri toplamıştır (Yıldırım, 2014). Toprak altında yüzeye paralel gelişen ve tomurcuklara sahip gövdelere 'rizom' adı verilir. Kel gökbaş, rizomlu, 3-10 cm'e kadar boyolanabilen, basit gövdeli, çok yıllık bir türdür. Yaprakları basık keçemsi tüylerle kaplıdır. Rozet yapraklar lir biçimlidir ve bu yaprakların uçlarındaki parçalar mızraklıdır. İnvolukrum yaklaşık 1-1,5 cm eninde, ovat biçimlidir. Ekler siyahımsı kahverengi olup çok sayıda ve gümüş grisi sile sahiptir. Çiçekler menekşe renginden gülpembesine kadar değişen tonlarda olabildiği gibi sarımsı-beyaz da olabilmektedir.

Echinops onopordum: Öd diken

-Antalya Endemiği-

Bir türün tehdit kategorisinin belirlenmesinde yayılış alan genişliği, popülasyon büyüklüğü, birey sayısı, üzerindeki tehdit faktörleri vb. gibi faktörler rol oynar. Bu amaçla Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (International Union for Conservation of Nature, IUCN) tarafından yayımlanan kriterler kullanılır. Türler bu kriterlere göre değerlendirilerek tehlike kategorisine karar verilir. Tehdit altındaki türler, Kritik Olarak Tehlike Altında (CR), Tehlikede (EN) ve Zarar Görebilir (VU) olarak sınıflandırılır. Tip örnekleri Tahtalı Dağı eteklerinden, Kesme Vadisi ve Kuzdere arasındaki sarp kayalıklardan toplanmış olan Echinops onopordum, alanda yayılış gösteren relikt varlığın temsilcisi niteliğindeki lokal endemik türlerdendir. Türün IUCN kriterlerine tehlike kategorisi Zarar Görebilir (VU) olarak değerlendirilmektedir. Tür sahip olduğu oldukça geniş, yumuşak, basit ve kısa loplu yapraklarıyla hemcinslerinden belirgin biçimde ayrılır. Dik duruşlu gövdeleri oluklu yapıda, yaklaşık 1 m olup yünsü tüylerle kaplıdır. Yaprakların alt yüzeyinde tüyler daha yoğundur. Gövde tabanında bulunan yapraklar oldukça uzun ve dikenlidir; gövde yaprakları ise gövdeyi sarar. Çiçeklerin oluşturduğu başcıklar yaklaşık 5 cm çapındadır. Korolla beyaz renklidir. Aken meyveler yaklaşık 1 cm uzunluğundadır.

Inula heterolepis: Kemer andızotu

-Antalya Endemiği-

Inula heterolepis ülkemizde biri endemik olan iki varyeteye temsil edilir. Bunlardan kemerensis varyetesinin yayılışı Kemer, Göynük ve Adrasan (Antalya) yakın çevresiyle sınırlıdır. Türün kapitula yapısında genellikle 12-20 adet diş çiçek yer almaktadır. Ancak bu bölgedeki bireylerin kapitulalarında diş çiçeklerin olmadığı veya en fazla 1-2 adet olarak bulunduğu gözlenmiştir. Yakın dönemde keşfedilen ve bu farklılığa sahip bireyler ayrı bir varyete altında değerlendirilerek var. Kemerensis olarak isimlendirilmiştir (Paksoy, 2011). Çok yıllık, tabanı yarı çalimsı, kalın odunsu kazık köklü formdadır. Tabandan dallanıcı yapılı olan gövdeler çok sayıda olup yaklaşık 60 cm'ye kadar uzayabilir. Bitki hemen hemen tamamına keçemsi tüylü olup grimsi beyaz renktedir. Taban yaprakları kalıcı, saplı, aya kısmı geniş yumurtamsı eliptik veya dairemsi yuvarlak yapılıdır. Kapitulalar tek veya salkım çiçek durumlarında bulunur. Fillariler genellikle 4 sıralı ve birbiri üzerine binişli yapılıdır. Erkek çiçekler sarı renkli, yaklaşık 5-6 mm uzunluğunda olup her bir kapitulada yaklaşık 50-80 adettir.

Inula sechmenii: Kaputaş andızotu

-Antalya Endemiği-

Kaputaş andızotu, Kalkan'daki (Kaş/Antalya) Kaputaş Kanyonu'nun denize bakan uçurum kayalıklarında, sarkık demetler halinde gelişen, yöreye özgü bir kaya bitkisi. 1984 yılında Seçmen, Hartvig ve Strid tarafından gerçekleştirilen botanik araştırmasında keşfedilmiştir. Toplayıcılar arasında yer alan, Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Botanik profesörlerinden Özcan Seçmen'in onuruna adlandırılmış ve 1987 yılında bilim dünyasına tanıtılmıştır. Yaklaşık otuz yıl önce keşfedilen türün, şimdilik bulunduğu tek yer bu yöredir. Bölgedeki yol genişletme çalışmaları, tür için öngörülen başlıca tehdit faktörüdür (Vural & Aykurt, 2011). Kaputaş andızotu, 50 cm'ye kadar boyolanabilen; demetsi, dip kısmı odunsu, sarkık dallı, yapışkan ve çok yıllık otsu bir türdür. Yaprakları, 5-7 cm boyunda; her iki yüzü yumuşak seyrek tüylü, küçük ve sarı renkli salgı damlalıdır. Dalların uçlarında, tek veya birkaç bir arada bulunan çiçek başları, 7-10 mm çapında ve seyrek bileşik salkım dizilişlidir. Merkezdeki hermafrodit (erselik) çiçekler, az sayıda ipliksi diş çiçek tarafından çevrelenir. 'Hermafrodit' sözcüğü Latince kökenlidir. Mitolojide Aphrodit'in çocuklarından birisinin adıdır. Bu kelime erkek ve diş organların aynı yapıda bulunduğunu ifade eder.

